

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

11 päivänä toukokuuta 1990

Lausunto n:o 4

Laki- ja talousvaliokunnalle

Laki- ja talousvaliokunta on 26 päivänä huhtikuuta 1990 päivätyllä kirjeellään pyytänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunnalta lausunnon hallituksen esityksestä n:o 34 laiksi Kyrönjoen erityissuojelusta.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina ympäristöministeri Kaj Bärlund, kansliapäällikkö Lauri Tarasti ja ylitarkastaja Jukka Nurmio ympäristöministeriöstä, lainsäädäntöneuvos Pekka Vihervuori oikeusministeriöstä, osastopäällikkö Timo Kotkasaari maa- ja metsätalousministeriöstä, pääjohtaja Simo Jaatinen ja toimistopäällikkö Matti Raivio vesi- ja ympäristöhallituksesta, toimitusjohtaja, teollisuusneuvos Pertti Karhama ja asianajaja, oikeustieteen lisensiaatti Heikki Kilpiä Jyllinkosken Sähkö Oy:n edustajina, toimitusjohtaja, diplomi-insinööri Antero Halminen Oy Vesirakentajasta, professori Erkki Aurejärvi, professori Mikael Hidén, professori Erkki J. Hollo, professori Antero Jyränki, professori Vesa Maja-maa, professori Olli Mäenpää ja professori Ilkka Saraviita.

Käsiteltäänä asian lähinnä valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan kiellettäväksi uuden voimalaitoksen rakentaminen Kyrönjoen keski- ja alaosaan. Vesivoiman omistajalle tai käyttöoikeuden haltijalle maksettavien korvausten perusteet olisivat samat kuin koskiensuojelulaissa.

Lakiehdotus on esityksen perustelujen mukaan käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen

67 §:ssä säädettyssä järjestyksessä, koska lakiehdotuksen mukaan Suomen valtion ja Jyllinkosken Sähkö Oy:n välinen yhteistoimintasopimus purkautuisi Kylänpäänkosken ja Kirkonkosken voimalaitosten rakentamisen osalta ja koska lakiehdotuksen mukaan purkautumisesta aiheutuvasta korvauksesta säädettäisiin vain viittaamalla lakiehdotuksen 2 ja 3 §:n perusteella jo määräytyvään korvaukseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen tultua hyväksytyksi.

Valiokunnan kannanotot

Perustuslakivaliokunta on aiemmin katsonut koskivoiman kuuluvan omaisuuden suojan piiriin (PeVL n:o 5 ja 8/1947 vp.). Lisäksi valiokunta on (PeVL n:o 18/1982 vp. ja n:o 8/1986 vp.) todennut, että koska vesivoiman suurin merkitys omistajalle tai käyttöoikeuden haltijalle liittyy juuri mahdollisuuteen käyttää sitä energiantuotantoon, niin pysyvä kiello myöntää rakentamislupaa uutta voimalaitosta varten jossakin vesistössä tai sen osassa merkitsee omaisuuden normaalina, kohtuullisena ja järkevänä pidettävän käyttötavan kokonaan kieltämistä. Tällainen kiello voidaan valiokunnan mielestä rinnastaa kiinteistöön kuuluvan etuuden tai erityisen oikeuden lunastukseen hallitusmuodon 6 §:n 3 momentin tarkoittamassa mielessä.

Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttää korvausta vastaan voidaan hallitusmuodon 6 §:n 3 momentin nojalla säätää lailla. Esillä olevassa tilanteessa yleisen tarpeen vaatimus valiokunnan mielestä täyttyy. Lakiehdotuksen korvaussäännökset vastaavat

koskiensuojelulain säännöksiä, joiden todettiin lausunnossa n:o 8/1986 vp. olevan riittävät täyden korvauksen periaatteen kannalta. Näin ollen näiden seikkojen tähden ei ole esitetty käsitellä lakiehdotusta tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu (esim. PeVL n:o 3/1982 vp.), että vain perustuslainsäätämisyjärjestyksessä annettavalla lailla voidaan puuttua ennen lain voimaantuloa tehtyihin yksityisoikeudellisiin sopimuksiin, joita ei voi pitää hyvän tavan vastaisina tai kohtuuttomina. Vesihallituksen ja Jyllinkosken Sähkö Oy:n välisen sopimuksen toteuttaa lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentissa purkautuvan siltä osin kuin se on ristiriidassa säädettävän lain kanssa. Korvauksesta on ehdotuksen mukaan tällöin voimassa vain, mitä lain 2 ja 3 §:ssä säädetään.

Valiokunnan käsityksen mukaan lakiehdotus selostetuin osin puuttuu kyseiseen sopimukseen, joka on tehty ennen lain voimaantuloa. Lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentti estää voima-

yhtiötä käyttämästä tavanomaisia oikeudellisia keinoja saattaakseen sopimussuhteen purkamiseen perustamansa vaatimukset tutkittaviksi.

Tällaisen taannehtivan ominaisuutensa vuoksi lakiehdotus on käsiteltävä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Lakiehdotus voidaan kuitenkin käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä, jos lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentti poistetaan.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä edellyttäen, että valiokunnan edellä lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentista tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskiewicz, varapuheenjohtaja Alho sekä jäsenet Häkämies, Jansson, Joutsensaari, Jääteenmäki,

Kekkonen, Laitinen, Lamminen, Männistö, Niinistö, Ollila, Pohjola, Pokka, Puisto, Virolainen ja Vähänäkki.

Eriävä mielipide

Perustuslakivaliokunnan enemmistö on katsonut, että Kyrönjoen erityissuojelua koskeva laki voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä mikäli lain 6 §:n 3 momentti poistetaan. Emme voi yhtyä enemmistön näkemykseen seuraavista syistä.

Perustuslakivaliokunnan käytännössä aiemmin on katsottu, että vain perustuslainsäätämisyjärjestyksellä annettavalla lailla voidaan puuttua ennen lain voimaantuloa tehtyihin yksityisoikeudellisiin sopimuksiin, joita ei voida pitää hyvän tavan vastaisina tai kohtuuttomina. Kuitenkin vesihallituksen ja Jyllinkosken Sähkö Oy:n välinen sopimus on tehty ehdolli-

sena siten ”että riittävät oikeudelliset edellytykset ovat olemassa sanotun hankkeen vesilain mukaisen luvan myöntämiselle”. Sopimus on siis aiesopimuksen kaltainen. Ehto liittyy sellaiseen seikkaan, jonka täyttyminen riippuu paitsi sovellettavan lainsäädännön sisällöstä myös asianomaisen viranomaisen, ts. vesioikeuden, konkreettisessa tapauksessa tekemästä ratkaisusta. Sopimus ei näin ollen ole tältä osin sillä tavoin sitova, että sen perusteella voimayhtiölle olisi syntynyt jokin sellainen varallisuuspitoinen oikeus tai etu, johon nyt oltaisiin perustuslainvastaisesti taannehtivasti puuttumassa.

Valiokunnan enemmistö on katsonut, että vaikka laki edellä olevia perusteluita mainitsemattakin voidaan säätää yksinkertaisessa järjestyksessä, lain 6 §:n 3 momentti johtaa perustuslainmukaiseen säätämisyjärjestykseen. Valiokunnan kannanotto merkitsee epäselvän ja tuloksiltaan epätodennäköisen oikeuskeinojen käyttömahdollisuuden suojaamista perustuslainsäätämisyjärjestyksellä.

Voimayhtiölle tulevasta korvauksesta on säädetty lain 2 ja 3 §:ssä. Lain 6 §:n 3 momentti purkaa sopimuksen niiltä osin kuin se on ristiriidassa nyt säädettävän lain kanssa. Näin ollen poistuu mahdollisuus oikeudellisia keinoja käyttäen saattaa tutkittavaksi sopimussuhteeseen teoreettisesti liittyvät korvausvaati-

mukset. Tällaisen taannehtivan ominaisuuden vuoksi valiokunnan enemmistö on päätenyt vaikeutettuun säätämisyjärjestykseen.

Allekirjoittaneet eivät katso lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentin edellyttävän vaikeutettua säätämisyjärjestyä, vaikkakin se on asiallisesti tarpeeton ja kaventaa oikeusjärjestykseen normaalisti kuuluvaa kannevaltaa. Perustuslakivaliokunta ei ole aiemmin ottanut tähän verrattavassa tilanteessa (vrt. PevL n:o 46/1922 vp.) kantaa kannevallan perustuslain suojasta. Olemme katsoneet, että lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentti on näistä syistä poistettava tarpeettomana mutta säätämisyjärjestykseen vaikuttamattomana.

Helsingissä 11 päivänä toukokuuta 1990

Arja Alho
Antero Kekkone

Lauha Männistö
Virpa Puisto
Matti Vähänäkki

